

# כנס מדעי הרוח והחברה בישראל 21 במאי 2024 | י"ג אייר תשפ"ד

## הרצאת מליאה

### מדעי הרוח והחברה החישוביים? מבט דואלי על אלגוריתמים ככלי למחקר וכמושא לביקורת



ענת בן דוד

המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת באוניברסיטה הפתוחה

#### תקציר:

בתחום המתפתח במהירות של מדעי הרוח הדיגיטליים ומדעי החברה החישוביים, אלגוריתמים ממלאים תפקיד כפול ככלים הכרחיים למחקר, וכמושאים למחקר המצריכים בחינה ביקורתית. ההרצאה מבקשת לטפח הבנה מגוונת של תפקידם של אלגוריתמים תוך תמיכה בגישה דיאלקטית המכירה בפוטנציאל שלהם הן ככלי מחקר והן כמושאים לביקורת. גישה זו מזמינה הסתכלות על ההשלכות הרחבות של מחקר אלגוריתמי, תוך עידוד עמדה ביקורתית החיונית לניווט באתגרים האתיים והמעשיים של המחקר הדיגיטלי.

ההרצאה תציג את האופנים בהם אלגוריתמים משמשים "ידידים למחקר", המשפרים את יכולתם של הומניסטים לפרש, להבין ולעסוק בנתונים דיגיטליים. בידידות מעין זו, קיים ממד של פיתוי להגדיל את ההסתמכות המחקרית על אלגוריתמים ככלי-עזר פרשניים. עם זאת, הידידות הפתיינית טומנת בחובה רכיבים של ספק וסיכון. נדון בהתלבטויות האתיות ובשאלות הביקורתיות שעולות כאשר אלגוריתמים הופכים מכלי-עזר פרשניים למכונות פרשניות: אילו כלים עומדים לרשותנו להעריך את השיפוטיות האלגוריתמיות המשפיעים על תוצאות המחקר (ועל ארגון ידע)? כיצד ניתן לבחון באופן ביקורתי את אותם כלים שאנחנו מסתמכים עליהם למחקר? כיצד ניתן להשתמש באלגוריתמים כדי לבקר אלגוריתמים אחרים? כיצד ניתן לאזן בין הפיתוי להשתמש באלגוריתמים לבין הצורך להטיל ספק בהנחות הבסיסיות, ההטיות וההשפעות שלהם? וכיצד ניתן להמשיג את הידע הנוצר בדיאלוג בין חוקרים לבין בינה מלאכותית יוצרת? ההרצאה תדון במתחים העולים במענה על השאלות הללו תוך סקירת דוגמאות משימוש באלגוריתמים לניתוח טקסטואלי וחזותי במדעי הרוח הדיגיטליים ובמדעי החברה החישוביים.

פרופ' ענת בן-דוד היא חברת סגל במחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת באוניברסיטה הפתוחה. מחקרה ממוקמים בצומת שבין מדיה חדשים לבין לימודי מדע, טכנולוגיה וחברה, ועוסקים בין היתר בשאלות של לאומיות וריבונות דיגיטלית, היסטוריה וארכיונים של האינטרנט, ופוליטיקה של פלטפורמות מקוונות. היא עורכת שותפה של כתב העת Internet Histories בן-דוד סייעה בהקמת המעבדה הפתוחה למדיה ולמידע באוניברסיטה הפתוחה, ועוסקת גם בפיתוח שיטות מחקר דיגיטליות וחישוביות למחקר במדעי הרוח והחברה.



TAD  
The AI and Data Science Center  
Tel Aviv University

האיגוד העולמי  
למדעי היהדות



WORLD UNION OF  
JEWISH STUDIES

ISRAELI  
DATA SCIENCE AND AI INITIATIVE

Israel Data Science and AI Initiative